

Kaatra

Eija M. Pääkkö

Kaatra

Juurille

© 2025 Eija M. Pääkkö

Kannen kuva: Hanneriina Moisseinen, 2006

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki,
bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9689-4

Alku

Tie Suomessa, karkeaa hiekkaa, rattaiden uria, puita ja ruskeaa rahkasammalta. Kumpuileva Pielisjärven seutukunta levittäytyi suon kohdalla tasaisena ja ankean kitukasvuisena. Harsoreunaiset pilvet liikkuiivat taivaalla. Tuuli havisutti puiden lehtiä, mutta hento ääni peittyi veden jylyyn.

Tienpistot johtivat asumusten pihoihin, oltiin kylässä. Se oli pieni, rakennukset erillään, vain joen lähellä hohti harmaa mökkirykelmä. Pihojen tunkioilla oli ruuan tähteitä, olkia, lantaa ja reunassa rehevät nokkoset.

Kylän päärailti vei joessa nököttävään saareen, jossa oli tehdas, mökkien lailla pieni ja vaatimaton. Piipusta puski vähäinen savupatsas, jonka tuuli levitti ja ohensi kuin villan karstaaja muokatessaan purettua lankaa takaisin hahtuviksi.

Saareessa oli talo, jonka verhot olivat kiinni. Tehtaan omistajat asuivat etelän isoissa kaupungeissa, joissa ihmisille oli teattereita, sairaaloita, seurakuntasaleja ja kivetyt kadut. Näkymättömät omistajat päättivät, mitä kuoppaista raittia kulkevat työläiset saivat tehdä ja mitä eivät, ja heitä edustavat palkkajohtajat toteuttivat päätökset.

Omistajat olivat vaihtuneet vuosien mittaan, mutta joka kerta paikallisten nälkäinen odotus oli päättynyt töiden jatkumiseen. Moni

uskoi, että kylää suojeli itse Kaatra, sen kertoi keväinen kaakkurin kaakotus. Omistaja sai muuttua, sillä rautaa kukkivat järvet, sysipuun tuottavat metsät ja kuohuva joki tekivät kylästä ylivertaisen. Työväki ei osannut ajatella, että järvestä kauhotut malmikokkareet menettäisivät pian arvonsa ja kiinnostavuutensa.

Oli lauantai, saunapäivä. Joku soitti huuliharpulla hidasta sävelmää. Välillä haikea soitto katkesi luraukseen, joka päättyi matalaan ääneen ja jatkui kohta uudestaan.

– Olavi, Inkeri! Isänne tulee kohta tehtaalta.

Poika, lähes nuorukainen jo, lopetti soiton.

– Täällä ollaan, äiti!

Poika pyyhkäisi kuhmuista soitinta paidanhelmaan ja laski sen puiseen koteloon.

Samassa kuului vaimea kellon kilkatus. Tyttö, noin kuuden vanha, säpsähti.

– Mennään Inkeri, äiti odottaa jo.

– Minä en halua.

– Meidän on pakko. Tule nyt.

Tytön alahuuli värähti.

– Miksi sinä et karkaa? Menisitte piiloon.

– Ei niin voi tehdä.

– Miksi ei?

– Siksi, kun minun pitää vielä olla. Ja Elmerin ja Benjamin.

Poika tarttui pikkusiskoa kädestä ja auttoi häntä laskeutumaan vintin tikasportaat hämärään eteiseen. Ulko-ovi narahti tutusti, kun he työnsivät sen auki ja jäivät hernekeppien kanssa nyhräävien veljiensä seuraan. Peltöheiton asunnot olivat rautayhtiön omaisuutta, niin myös heidän kotinsa. Vanhemmat olivat yhtiön väkeä, isä ruukinrenki ja äiti navetta-apulainen.

Tuvasta kuului äidin askellus ja astioiden kilinä. Alma Pyy oli eloisa ja tukeva, posket pyöreät, nenä pysty, harmaan arkipuvun päällä olkaimellinen ruutuessa. Äiti käväisi välillä ulkona, luuti rappuset ja

asetti ylärapulle isän saunaan tarvitsemat puhtaat vaatteet, saippuan ja pyyhkeen. Hän nyökkäsi hyväksyvästi nähdessään vuollut hernekepit ja viittasi poikia jättämään ne seinää vasten. Äidin mukana tullut ruuan tuoksu pani Inkerin nuuhkimaan ja nosti veden kielelle. Piti vain olla.

Isän saapuessa äiti tuli ovelle vastaan. Amos Pyy oli tumma ja jäntevä, vahvaleukainen ja harvasanainen. Laihat kasvot korostivat päättäväisiä silmiä, joiden yläpuolella tummat kulmakarvat olivat kasvaneet lähes yhteen. Väsymys painoi hartiat lysyyn, mutta periaatteen miehenä Amos teki tinkimättä velvollisuutensa. Tuvasta alkoi kuulua lusikan tasainen kilahtelu lautaseen, äidin nopeaa puhetta ja isän matalaa, välillä yksitavuista mutinaa. Lapset erottivat sanan lappu. Lappu oli saatu, ja lappu tarkoitti yhtä kuin töiden loppu.

Penkki kolahti, kun isä nousi pöydästä.

Lapset tungeksivat portaiden viereen, jossa heinikko oli kauhtunut sängelle levottomien jalkojen liikkeestä. He asettuivat riviin, vanhin, Olavi, lähimmäksi portaita. Benjam kihnutti kutiavaa säärtään toista vasten. Naapurissa heilahti ikkunaverho. Veljeksiä kiusasi tieto, että naapurin kollit kyttäsivät heitä, ehkä vanhemmatkin.

Isä piiskasi lapset joka lauantai. Kaiken varalta, kun olivat kuitenkin tehneet pahojaan viikon aikana. Hän hoiti asian heti kaksitoistatuntisen työrupeaman jälkeen, ennen kuin lähti miesten vuorolla tehtaan saunaan. Hän kutsui lapset tupaan yhden kerrallaan ja roimi piiskalla kintuille ja pakaroille punaisia juomuja. Niin jumalinen mies oli Amos Pyy, että ei säästänyt vitsaa eikä siten vihannut lapsiaan, kylällä puhuttiin. Mutta kun vuoroon tuli Inkeri, jolla oli tavallista suuremmat tummanruskeat silmät ja totinen katse, isä henkäisi hämmentyneenä ja laski kätensä.

– Olokoon nyt tämän kerran. Käyköön armo oikeuvesta.

Joka viikko isän käsi pysähtyi, sillä hän näki saman kuin muut: Inkeriä suojasi valo. Tytär oli ollut levollinen jo pienenä. Hän katsoi ympäröivää maailmaa tyynesti eikä hänen maailmassaan ollut pahuutta. Isänäiti Paro sanoi tytön perineen vesilinnun sydämen.

Sellainen ihminen eli täydessä sovussa luonnon, itsensä ja toisten ihmisten kanssa, vaikka kohtaisi vaikeuksia.

Inkeri

Isällä oli tuvan nurkassa piippuhylly ja yläpuolella peiliovinen seinäkaappi, jossa hän säilytti tärkeitä papereitaan ja pikkutavaroitaan. Siellä olivat partapuukko, lasiveitsi, suutarinveitsi, lääkeviinapullo ja rahapussi. Isä osti laukkureilta vennäätupakkaa harvoilla Lieksassa käynneillään. Kerran hänellä oli tuomisina helmet. Ne olivat halvat lasihelmet, koska muunlaisiin ei ollut varaa, mutta Inkeristä ne olivat kauneinta, mitä hän oli koskaan nähnyt. Äiti oli juuri saanut valmiiksi rimpsuhelmaisen mekon, joka mummon mielestä olisi kelvannut prinsessalle.

Hän sai käyttää mekkoa ja helmiä, kun he menivät äidin kanssa vierailulle isoon taloon, joka oli äidin tuttavan talo. Sen huoneet olivat avarat, ja tiloja valaisi kaksi lasikupuista lakilamppua. Kotona tuvassa oli vain yksi lamppu. Muutenkin isossa talossa oli hienompaa kuin pitäjän kirkossa. Oli maisemakuvia seinillä, kiekurajalkaisia tuoleja ja liinoissa leveä reunapitsi. Sivupöydällä oli rivi kukkakuvallisia kahvikuppeja. Jännitti, kun äiti ja hyvältä tuoksuva rouva puhuivat vähän aikaa kahden, sillä äiti oli luvannut selvittää kouluasiaa.

Valtaosa kylän naisista oli saapuvilla, ja illan aikana tehtiin käsitöitä vaivaishoidon rahastoa kartuttaviin myyjäisiin. Inkeri sai istua äidin vieressä. Äiti oli kammannut vahvat hiuksensa niskaan lettisysterölle ja

keskittyi pää kumarassa sukan kantapään kavennuksiin. Kavennusten jälkeen hän puhuisi toisten kanssa ja neuuloisi samalla.

– Onpa siinä tytöllä silimät kuin sarkanapit, vastapäätä istuva vahva-huulinen nainen sanoi. – Nuilla sitä vielä hurmataa poikain päät pyörälle, sanokee minun sanoneen.

Nainen lurautti kurkustaan korkealta matalaksi päätyvän naurun. Seuraavaksi äidin tekemä rimpsumekko sai kehuja. Naiset huomasivat myös helmet ja puhuivat isästä suopeasti. Mieluummin sopi laittaa raha lapsen helmiin ja mekkokankaaseen kuin viinaan ja ylettömään sokeriin.

– Se on oikeaa hyvinvointia, äidin työkaveri Helmi Mehto sanoi, ja toiset nyökkäsivät myöntävästi.

Käsitöiden teon lomassa tarjottiin kahvia ja sokerileivoksia, jotka talon rouva oli tilannut kylän leipomosta.

He tulivat kotiin vasta iltateelle, jota isä odotti malttamattomana. Äiti sytytti tulen hellaan ja pani veden lämpiämään.

– Insinöörin rouva on hyvä ihminen, äiti sanoi auttaessaan mekkoa Inkerin yltä. – Ja insinööri myös.

– Niin on, ja ompeluseuran rouvat, koska kehuivat äitin tekemää mekkoa sieväksi. Ihan minun sydän pompahteli ilosta, kun äitiä ja isää kehuttiin.

Isä siveli kädellä jykevää leukaansa eikä sanonut mitään. Kyllä hän silti tiesi, että äiti tarkoitti hyvyydellä insinöörin ja tämän rouvan hellittämätöntä taistelua kylää vaivaavaa ja ihmisiä köyhdyttävää viinanpirua vastaan. Ongelmana oli, että työmiehet tuhlasivat keväällä lehmän hankintaa varten saatuja rahoja viinaan, ja eräät haastoivat sen voimalla hanakasti riitaa. He mätkivät ensin toisiaan ja sitten kotona perhettään. Siksi insinööri oli määrännyt, että humalassa tavatun palkollisen piti maksaa tuntuva sakko vaivaishoidon rahastoon, mikäli halusi jatkaa entisessä työssä.

Vaimoväen kokouksessa oli puhuttu neulepuikot kalisten, että sakko tekisi ison loven työläisperheen ansioon. Ja vaikka sakko ei taltuttaisi

viinanpirua ihan kokonaan, niin tärkeä rahasto sentään karttui. Pitäjässä oli paljon avuntarvitsijoita, sillä asukasmäärä kasvoi joka vuosi muuttajien ja syntyvien myötä. Sairaansijoja olisi tarvittu lisää, mutta Helsingin päässä sairaalasuunnitelma ei edennyt toteutukseen. Keisarillinen Suomen senaatti oli jyrkästi kieltäytynyt lainoittamasta Pielisjärven sairaalaa, jossa oli tarkoitus hoitaa tavallisten sairaiden lisäksi myös hourupäitä.

Isä ja äiti kävivät tuttavien kanssa tilaisuuksissa, joilla yritettiin kartuttaa vaivaishoidon rahastoa. Joskus kirkonkylässä vieraili myös näytöksiä, joiden pääsymaksuista osa ohjattiin rahastoon. Esityksiin ei otettu lapsia, paitsi kerran vahingossa. Näytöskappale oli arveluttava, äiti harmitteli kotimatalla. Varsinkin se pullea tanssijatar, jolla oli päällään epämääräisiä liehukkeita ja kaulan ympärillä höyheniä. Höyheniä!

Inkeristä viehkosti liikkuva tanssijatar oli näyttänyt kauniilta. Kun mummo seuraavan kerran kyni ansoilla pyydettyjä riistalintuja, hän pyysi itselleen höyhenet, jotka jäivät yli tarpeen. Mummo pani aina talteen untuvat ja pienet pehmeät höyhenet. Niistä tuli täyte tyynyyn, jonka äiti ompelisi. Se myytäisiin.

Hän sai sulat ja isot höyhenet, joilla koristi kaulaliinan. Siitä tuli leikisti tanssijattaren plyymi. Sen kanssa hän koetti tanssahdella pellon reunassa niin kuin näytöskappaleen nainen. Hän hypähteli eteen ja sivulle, taivutti selkää ja ojensi käsivarret suoraksi kutittavan liinan päät käsissään.

– Pyyh höyhenet, naapurin lapset ilkkuivat, – kahtokkee, Pyyllä on höyhenet!

– Hei, leikitäänkö näytöskappaletta? Sillä tavalla, että yksi on esittäjä ja muut väkeä, joka taputtaa.

Joukon johtaja Mertsu kohotti vyötäröltä liian väljiä housujaan.

– Hölömö! Myö ei ruveta tuommosta leikkiä.

Lapset käänsivät selkensä, puhuivat hiljaa keskenään ja jättivät Inkerin yksin. Hän lähti mielipaikkaansa joen varteen, jossa sai leikkiä rauhassa mitä halusi, eikä kukaan sanonut vastaan.

Myöhemmin Inkeri laahusti kotiin, jonne oli tullut sukulaisia. Juuri puhuttiin, että kylään oli laskeutunut ankeus sen jälkeen, kun rautayhtiö meni myyntiin. Kitsas omistajakolmikko ei ollut halunnut panna rahojaan edes välttämättömiin korjauksiin, koska laissa ei ollut siihen tarkkaa velvoitetta, vaan oli lopettanut raudan teon. Inkeri istui ovinurkkaan Elmerin viereen.

Isän laihoja kasvoja varjosti huolen pilvi. Pari tuttua perhettä oli jo muuttanut Venäjälle tai eteläiseen Suomeen. Olavi-veljeä ja tämän tovereita kiinnosti myös Amerikka, jonne terveitä miehiä houkuteltiin lehti-ilmoituksilla. Isä ja hänen serkkunsa Otto ja Kalle vastustivat nuorten muuttoaikeita.

– Aikovatko pojat antaa kotinsa vieraille, ennen kuin kukaan edes vaati? isä kysyi.

– On näiltä main ennenkin lähetty, naapurin Mertsi tiesi.

Totinen Kalle-serkku tuijotti poikaa.

– Lähetty on, mutta ei vieraaseen maahan. Sinne on menty vain pakon alla, kun joku on vienyt väkisin.

– Ja vietäessä on sanottu, että pois tullaan. Vaan näillä lähtijöillä ei taida olla paluuaikeita, Otto-serkku sanoi pettyneenä.

– Täällä ei oo meille minkäänlaista tulevaisuutta, Olavi puolusti kantaansa. – Etelän tehtaات ovat uuvenaikaisia, ja palkka on parempi. Täällä pietyt työväenmarssit eivät täytä mahaa. Kun etes tietäisi, missä ovat ne herrat, joille mieltä näytetään.

Isä kertoi ties monettako kertaa, miten Pessi-ukki oli vienyt perheen piiloon, kun oli saanut varoituksen vainolaisten tulosta kylän taloja polttamaan. Vanhemmat ja lapset olivat kyyhöttäneet kuin teeriparvi sankan kuusikon suojissa kokonaisen pitkän tähtikirkkaan talviyön. Läheistä metsää kauemmaksi ei lähdetty.

Isä huokaisi.

– Minun aikanani tästä pitäjästä on ollut pakko lähteä vain kerran, runsaat kaksikymmentäviisi vuotta sitten.

– Mikä silloin oli syy? Mertsy kysyi.

– Usea kesä peräjälkeen oli kylmä ja sateinen. Vilja mätäni peltoon ja perunat maahan. Talvella oli pitkiä pakkasia. Muualta apuun lähetetyt viljalaivat eivät päässeet paksun jään takia Suomen satamiin. Nälkä ajoi ihmiset kotoaan.

Isä pyyhki silmiään. Inkeriä jännitti. Ilkkuisivatko pojat isää, koska tämä ei halunnut Olavin muuttavan pois?

Kalle-serkku auttoi.

– Pielisjärven ihmiset jättivät kotinsa. He etsivät työtä, kerjäsivät ruokaa ja varastivatkin pakon edessä. Niinä vuosina Suomessa kuoli iso määrä aikuisia ja lapsia, pitkälti toistasataatuhatta.

Isä katsoi Olavia.

– Kun Elmerin kanssa olitte pieniä, minäkin tein lähtöä, kun halla vei pitäjästä viljat. Sitten mietin, että minkälaista teijän lasten elämä oisi kerjuulla tai pakolaisina vieraalla maalla, ja jäin.

Elmeri selvitti kurkkuaan.

– Minkälaista elämä täällä oli? Siis silloin, kun halla vei viljat.

– Välillä syötiin pettua, isä sanoi. – Sitkeää kuin mikä, mutta pettua purressa silmä tuikenoo ja sisu sydäntyy. Suomalainen kyllä kykennöö mihin tahtoo, kun hoitaa työnsä kunnolla eikä ruikuta.

– Miten pettua tehtiin?

Isä hymähti.

– Osapuilleen niin kuin leipää. Siihen saatiin jauhot irrottamalla suurista petäjistä kuoria, joista otettiin kaarna pois. Kuorilevy voi olla jopa puolimetrisen kanttiinsa. Levyt kuivattiin ensin ulkona ja pantiin sitten paahtumaan ritilän päälle uuniin, jossa oli hiillos. Paahtuneet levyt pienitettiin pölkkyyn koverretussa huhmaressa. Sitten rouhe vietiin myllyyn jauhettavaksi, ja näin saaduista jauhoista tehtiin leipää.

– Söitte puuta! Kuka tuommoista tahtoo muistaa?

Kalle-serkku vilkaisi Mertsyä haastavasti.

– Niin syötiin. Ei voi olla muistamatta, jos on elänyt sellaisen ajan. Pitäkää te mielessä, että meillä on asumisoikeus. Se on kuulkaa tärkeä asia. Silloin ihmisellä on myös oikeus saada apua, jos asiat ovat huonolla tolalla. Jotkut tietysti pitävät meitä avuttomina, kun ei lähetä muualle rikkauksia haalimaan. Ootetaan vain parempia aikoja aina, kun tehas seisoo.

– Mitä jos tuikataan tuleen koko tehas, Otto sanoi, – ei vainkaan, hän jatkoi nähdessään toisten kauhistuneet ilmeet. – Lähetääkö porukalla kysymään, onko Aatulla pontikkaa?

Äiti huomasi lasten haukottelun ja keskeytti Otto-serkun sanomalla, ettei kenelläkään ollut varaa hankkia sakkoja Aatun pontikalla. Miehet voivat jatkaa puheita toisen kerran. Aamulla olisi taas varhainen lähtö navettaan.

Kun vanhemmat olivat töissä, Inkerin arki täyttyi mummon kanssa tehdyistä ruokaan, lämpöön ja siisteyteen liittyvistä askareista, joita ei juuri pantu merkille, paitsi jos ne jäivät tekemättä. Veljet kyselivät lähiseudun taloista tilapäisiä tehtäviä, koska Suomi noudatti tapaa korvata äkillisesti menetetty työvoima omalla nuoremmalla väellä. Lasten työteliäät kädet olivat Pielisjärvellä kuten muuallakin maaseudulla isossa arvossa, samoin olivat tarkat silmät.

Loppuvuodesta tehtaalle tuli ilmoitus, että Nurmes rautayhtiö oli myyty helsinkiläiselle Carolus Baumille. Työväki odotti turhaan uuden tehtailijan tuloa paikan päälle esittäytymään. Tämä ei tullut, vaan irtisanoi kirjeellä melkein kaikki työntekijät. Vasta joulun mentyä pitkään turkkiin pukeutunut tehtailija saapui ja määräsi saman tien tehtaan työväenasunnnot heti tyhjennettäväksi ja purettaviksi. Äiti hämmästeli, miten niin hieno herra voi käyttää niin rumaa kieltä. Isän mielestä Suomen rautaruukkien historiassa ei ollut toista yhtä pimeää tekoa.

Tammikuussa pakkaseen häädetyt tehtaalaiset säntailivät kuin muurahaiset kekonsa raunioilla. Soikeat munat, seuraava sukupolvi, kuljetettiin varoen kauemmaksi vaaran paikasta. Inkeri roikkui kiinni

äidin hihassa ja ulvoi posket märkinä, että nyt hän tietää miltä muurahaisista tuntui, kun niiden pesä särjettiin. Äidistä oli lohdullista, että heillä oli paikka mihin mennä. Kaikilla ei ollut.

Koko Amos ja Alma Pyy kuusihekinen perhe ahtautui vähin äänin Paro-mummon luo Koivuniemen mökkiin, jonne oli tehtaalta matkaa kolmisen kilometriä. Mummo asui siellä yksin. Ennen siellä olivat asuneet myös Pessi-ukki, isä ja isän sisko Maari, joka oli naimisissa Lieksassa.

Säikkynyt Elmeri näki unta raivoavasta patruunasta ja herätti toiset itkullaan. Inkeri ei päässyt takaisin uneen. Kodin hävitys vaivasi mieltä. Se sai ajattelemaan jättiläisiä, jotka olivat ehkä ulottaneet mahtinsa Pielisjärvelle ja rankaisivat nyt asukkaita jostakin pahasta teosta tai muuten vain huvikseen. Nehän olivat käyneet täällä aiemminkin, löntystelleet ympäri pitäjää isoissa saappaissaan. Välillä ne olivat viskoneet kivenmurikoita kummallisiksi keoiksi. Isän mukaan niiden tekemiä kivikekoja oli ainakin Pielisellä Mahosaarella.

Syksyllä alkoi koulu. Siellä oppilaille sanottiin, että nämä olivat onnekkaita päästessään oppimaan. Kaikki eivät päässeet, vaan moni samanikäinen joutui koulun sijaan tekemään työtä aamuvarhaisesta iltaan. Inkeri oli pitänyt itseään onnekkana.

Ulkona oli pakkasta, mutta mummon tupa oli ruuan valmistuksen jäljiltä mukavan lämmin ja ruoka-astiat pesty. Pyhänä toimitettiin vain välttämättömät askareet ja huolehdittiin eläimistä. Isä oli oikaissut lattialle pitkälleen. Kuului vähäistä liikettä, haukottelua ja vaimeaa yskähtelyä. Olavi-veljen tuoman teeripaistin ansiosta vatsat olivat täynnä. Veljillä oli oma ansapolku, jonka he tarkastivat vuorotellen. Kerran Benjam otti hänetkin mukaansa, minkä jälkeen hän toisinaan kulki polun itsekseen.

Inkeri istui tuvan penkin edessä matalalla jakkaralla ja lajitteli sulkia koon ja värin mukaan pinoihin. Mustien ja ruosteenruskeiden lisäksi oli vaaleiden pino, ja yksiväristen seassa oli täplikkeitä. Sulan keveys ja

tiiviyys sai ajattelemaan vapaata lentoa. Pinojen vieressä oli avonainen kirja, josta saattoi välillä makustella sanoja, päristää ärrää ja suhista ässää.

Isä ja äiti liikehtivät.

– Mitä lie sattunna koulussa, äiti supisi. – Jospa isä sinä kysyt, kun ei muuten sano.

Isä nousi ähkäisten ja tuli istumaan viereiselle jakkaralle.

– Mikä se on vikana, kun koulu ei kiinnosta? Syksyn ajan kävit ihan mielelläsi.

Veri tykytti korvissa, hengitys tiheni.

– Nytpä en mene.

– Ei tule mittää tuon kanssa, kärsimätön isä tokaisi. – Hoitakkee asia keskenänne, minun on haettava puita.

Isä vetäisi päälleen sarkapusakan, otti karvahatun ja rukkasen ja lähti. Äiti huokaisi ja meni kamarin puolelle. Lyhyen levon jälkeen oli aika lähteä hoitamaan eläimet.

Edellisviikolla Inkeri oli ommellut lettinauhojen päihin kaksi harmaata ja kaksi valkoista sulkaa. Luokassa jotkut huomauttivat niistä, jolloin opettaja käski ottaa koristeet pois. Koristautuminen ei ollut ensinkään sopivaa. Ihmisen näet piti olla nöyrä ja vaatimaton sekä ulkonaisesti että sisäisesti.

– Entäs apteekkarin Siiri, Inkeri puuskahti, – apteekkari toi sille kaupungista mekon, jossa on seleviä kultarantuja. Ja pyhänä sitten, vanharouva Sahlsted oli kirkossa kiiltävä koriste tukassa ja sormuksia peukaloissa. Onko semmoinen sopivaa?

Opettajan mielestä apteekkarin perheen tai vanharouva Sahlstedin yksityiset asiat eivät kuuluneet kouluun. Niiden vatvomisen sijaan koulukkaiden piti keskittyä läksyihin sekä omaksua katkismuksen kymmenet käskyt, jotka olivat oikea ja pysyvä maailmanjärjestys. Siitä päivästä Inkeri piti sulkia piilossa mekkonsa taskussa. Piilostaan kuningaskurki kannatteli hänen maailmansa murtunutta taivaankaarta ja valkoinen joutsen lohdutti lempeästi.

En tätä kertoisi, jos tällä ei olisi sanomaa.

Pienenä Inkeri kuuli mummon tarinoita lintumaa-ilmasta, jossa eri lajeilla on erilaiset tehtävät. Lintujen antama opastus voi auttaa ihmisiä pulmissa ja vaikeina aikoina.

Inkerin isä oli ruukinrenki, joka nosti järvimalmia Pielisjärven rautatehtaalle. Sitä oli järvien pohjassa pyöreinä ja litteinä palasina. Tehtaalaiset tekivät kovaa työtä ja Koskikylällä puhuttiin Kaatran suojeluksesta.

Romaani kertoo nuoresta Inkeristä ja rautayhtiön perijästä Annasta. Annan puoliso palkkaa yhtiön johtoon ruotsalaisen Viktor Granin, joka haluaa edistää uuden materiaalin, puuhiokkeen, käyttöä paperin valmistuksessa. Kaikki ei ole sitä miltä näyttää. On asioita, joita ei voi selittää.

